

**WETENSCHAPPELIJK COMITE
VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID
VAN DE VOEDSELKETEN**

ADVIES 04-2010

Betreft : Evaluatie van de sectorgids autocontrole voor de primaire plantaardige productie (dossier Sci Com 2009/16 – G-012).

Advies gevalideerd door het Wetenschappelijk Comité op 21 januari 2010.

Samenvatting

Dit advies betreft de evaluatie van de sectorgids autocontrole voor de primaire plantaardige productie.

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd de sectorale gevarenanalyse en de bemonsteringsplannen uit de gids te evalueren.

De kwaliteit van de gids is verbeterd, maar sommige punten dienen nog beter uitgewerkt te worden, bijvoorbeeld de vereisten in verband met de directe verkoop aan consumenten, de goede landbouwpraktijken en de goede droogpraktijken om het aan de vorming van mycotoxinen verbonden risico te beheersen alsook de goede irrigatiepraktijken.

Daarnaast wenst het Wetenschappelijk Comité dat de gids het doorsnijden van pootgoed van aardappelen afraadt vanwege de grote risico's voor verspreiding van phytopathogene organismen, en de aanbeveling doet dat landbouwers die dat toch willen doen door het FAVV erkend dienen te zijn.

Summary

Advice 04-2010 of the Scientific Committee of the FASFC on the sectorial self-control guide for the plant primary production.

This advice concerns the evaluation of the sectorial self-control guide for the plant primary production.

Sleutelwoorden

Gids – autocontrole – productie – primair – planten

1. Referentietermen

1.1. Doel

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd de sectorale gevarenanalyse en de bemonsteringsplannen uit de sectorgids autocontrole voor de primaire plantaardige productie te evalueren.

1.2. Wetgevende context

Koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen.

Overwegende de besprekingen tijdens de vergadering van de werkgroep van 9 december 2009 en de plenaire zitting van 15 januari 2010,

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies :

2. Inleiding

De "Sectorgids autocontrole voor de primaire plantaardige productie (G-012, versie 3, november 2009)" werd ter goedkeuring ingediend bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

De gids werd opgemaakt door het overlegplatform OVPG vzw en CODIPLAN. De vzw OVPG is het overlegplatform voor de verwerking van en de handel in plantaardige grondstoffen en producten. In CODIPLAN zijn de landbouwberoepsverenigingen samengebracht (Algemeen Boeren Syndicaat (ABS), Boerenbond en Fédération Wallonne de l'Agriculture (FWA)).

De gids werd opgesteld ten behoeve van de landbouwers.

De vorige twee versies van de gids, namelijk die van 28 april 2005 en die van 23 december 2005 werden reeds door het Wetenschappelijk Comité geëvalueerd en gaven aanleiding tot een aantal aanbevelingen die zijn weergegeven in de adviezen 45-2005 van 24 oktober 2005 en 15-2006 van 5 april 2006. In vergelijking met de vorige versies, wordt het toepassingsgebied van de huidige versie uitgebreid tot de teelt en de oogst van pootgoed van aardappelen en zaaizaad, de directe verkoop aan de consumenten, de voederteelten alsook de teelt en de opslag van tabak.

3. Advies

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept dat de kwaliteit van de gids verbeterd is, maar doet toch de volgende aanbevelingen.

3.1. Algemene aanbevelingen

De gids behandelt de directe verkoop aan de consumenten, maar vermeldt daarvoor geen enkele specifieke vereiste (bijvoorbeeld handhygiëne voor wie plantaardige producten hanteert bij de directe verkoop, netheid van de ruimten waar directe verkochte plantaardige

producten tijdelijk worden opgeslagen, koele opslag van bepaalde groente- en fruitsoorten die direct worden verkocht...). Dit punt dient aanzienlijk beter uitgewerkt te worden.

Daarnaast meent het Wetenschappelijk Comité dat op sectoraal niveau en/of op het niveau van de operator dient voorzien te worden in een controle op de plantaardige producten die direct worden verkocht (en bestemd zijn voor menselijke of dierlijke voeding) en waarvan de hoeveelheden steeds groter worden, om er zeker van te zijn dat deze producten beantwoorden aan de wettelijke voorschriften (bijvoorbeeld naleving van de MRL, van de maximumgehalten aan verontreinigingen, ...).

Het Wetenschappelijk Comité meent dat het doorsnijden van pootgoed van aardappelen (bijlage 5) ten zeerste dient afgeraden te worden omdat de risico's voor de verspreiding van phytopathogene organismen, met name quarantaine bacteriën, bijzonder groot zijn (bijvoorbeeld: versleping tussen aardappelpartijen die achtereenvolgens worden doorgesneden op dezelfde plaats, verontreiniging van de productiekolom "pootgoed van aardappelen" wanneer knollen worden doorgesneden om vervolgens pootgoed te produceren...). In de huidige versie van de gids wordt die praktijk echter veeleer aangeraden, wat niet kan. Verder vindt het Wetenschappelijk Comité dat operatoren die pootgoed van aardappelen doorsnijden, door het FAVV erkend dienen te worden en aan zeer strenge (en veel preciezer dan in de gids omschreven) vereisten dienen te voldoen om alle fytosanitaire risico's te kunnen beheersen.

Er dient nader ingegaan te worden op de goede praktijken voor het op het landbouwbedrijf drogen/opslaan van granen, olie- en eiwithoudende zaden en van hop (vereiste 1.2.14) om de groei van microben en de ontwikkeling van mycotoxinen tegen te gaan (bijvoorbeeld zaden drogen tot een vochtgehalte van minder dan 15,5 % (9 % voor olie- en eiwithoudende zaden, 12 % voor hop), snel (binnen 72 u) afkoelen van het graan/de zaden tot minder dan 15 °C, het graan/de zaden geregeld verluchten/draaien, vooral in de winter bij vriesweer om de temperatuur te doen dalen tot onder 10 °C...).

De gids zou ook aandacht dienen te besteden aan de ontwikkeling van mycotoxinen tijdens de opslag van groenten (bijvoorbeeld mycotoxinen die door *Alternaria* worden geproduceerd op wortelen...) en aan mycotoxinen in fruitgewassen (bijvoorbeeld patuline op *Pomaceae*...). De gids dient ook nader in te gaan op de te volgen goede landbouw- en opslagpraktijken (bijv. het verwijderen van beschadigde of met schimmels aangetaste *Pomaceae* vóór het opslaan) die bijdragen tot het beheersen van het risico dat verbonden is aan de aanwezigheid van mycotoxine-producerende schimmels op sommige groente- en fruitsoorten.

3.2. Bijzondere aanbevelingen

Het Wetenschappelijk Comité meent dat eerder een major non-conformiteit van niveau A dan een eenvoudige opmerking dient toegekend te worden voor vereiste 1.1.2. over het aanbrengen van de vermelding "vergif", de vermelding "geen toegang voor onbevoegden" en het "doodshoofd" pictogram omdat het wettelijke verplichtingen betreft. Die aanbeveling geldt ook voor vereiste 1.1.2. van module B over ruwvoer.

Het beheer van ander afval dan dat van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik zou verder uitgewerkt dienen te worden (vereiste 1.2.10.). Er zou bijvoorbeeld bijzondere aandacht besteed dienen te worden aan het beheer van aardappelafval vermits dit een groot fytosanitair gevaar kan inhouden. Een voorbeeld : Richtlijn 2007/33/EG¹ schrijft voor dat met cysteaaaltjes besmet verklaarde aardappelen die bestemd zijn voor industriële verwerking of sortering geleverd dienen te worden aan een verwerkings- of sorteerbedrijf met geschikte en officieel erkende afvalverwijderingsmethode waarvan is vastgesteld dat er geen risico is op verspreiding van aardappelcysteaaaltjes.

Vereiste 1.2.14. m.b.t. de opslag/het drogen van granen is onvoldoende uitgewerkt (zie ook de hierboven weergegeven algemene aanbeveling). Verder zou dieper dienen ingegaan te

¹ Richtlijn 2007/33/EG van 11 juni 2007 betreffende de bestrijding van het aardappelcysteaaaltje en houdende intrekking van Richtlijn 69/465/EEG.

worden op de goede praktijken voor het opslaan van aardappelpootgoed om alle fytosanitaire risico's te kunnen beheersen.

Bij vereiste 1.2.17., betreffende het risico van contaminatie bij het opslaan, zou beter worden verwezen naar de erkenningsvereisten voor het plantenpaspoort omdat de huidige tekst onvolledig is.

In verband met het gebruik van het sanitair zou de vereiste 1.3.1. "moet (...) de mogelijkheid hebben om zijn handen te wassen na toiletgebruik" dienen vervangen te worden door "moet (...) zijn handen met water en zeep wassen na toiletgebruik". Deze vereiste zou bovendien dienen aangeplakt te worden en ook gelden bij de directe verkoop aan de consumenten (V).

De gids zou nader dienen in te gaan op de manier waarop kisten, containers, verpakkingsmateriaal en palloxen dienen ontsmet te worden (vereiste 2.3.2.) ; hetzelfde geldt voor vervoermiddelen (vereiste 2.4.3.).

Wat het transport van plantaardige producten betreft (vereiste 2.4.1.) zou vermeld dienen te worden dat de vervoermiddelen na gebruik voor andere doeleinden grondig schoongemaakt dienen te worden (bijvoorbeeld met de hogedrukreiniger) en dat zij ontsmet dienen te worden als er ook maar enig risico is voor de voedselveiligheid bij gebruik voor het vervoer van plantaardige producten die bestemd zijn voor de voeding van mensen of dieren. De nodige informatie over de effectieve methoden van ontsmetten van vervoermiddelen zouden ook aan de gids toegevoegd dienen te worden. Daarnaast zou, voor bepaalde gevoelige plantaardige producten (bijv. vers gebruikte producten, zonder verwerking), een verbod op het vervoer van bepaalde ladingen met risico's vóór het vervoer van deze gevoelige plantaardige producten opgelegd dienen te worden.

Wat het snijden van pootgoed van aardappelen betreft (vereiste 2.5.1.) zou de gids, zoals vermeld in de algemene aanbeveling hierboven, dienen aan te geven dat landbouwers die dat wensen te doen door het FAVV erkend dienen te worden. Daarnaast zou vermeld dienen te worden dat het doorsnijden van pootgoed van aardappelen voor andere landbouwers afgeraden dient te worden.

Het Wetenschappelijk Comité meent dat een major non-conformiteit van niveau A toegekend dient te worden aan vereiste 3.1.1. over het gebruik van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik van klasse A bij derden, gelet op de grote risico's voor de voedselveiligheid die daarmee samenhangen (bijvoorbeeld : toediening van een verkeerd product, op een verkeerd perceel, in een verkeerde dosis...). Er zou daarentegen hoogstens een non-conformiteit die overeenstemt met een opmerking toegekend dienen te worden aan de vereiste m.b.t. de hygiënemaatregelen die toegepast dienen te worden na een fytosanitaire behandeling (vereiste 3.1.2.).

De gids verbiedt in zijn huidige versie terecht het gebruik van rioolslib en waterzuiveringsslib afkomstig van openbare waterzuiveringstations bij de productie van ruwvoerders (vereiste 4.2.5., module B), maar niet voor andere teelten (module A). Vanwege de grote risico's voor de voedselveiligheid die eventueel aan dergelijke producten verbonden zijn, meent het Wetenschappelijk Comité dat dit verbod voor alle teelten dient te gelden (modules A en B). Het gebruik van enkel waterzuiveringsslib afkomstig van openbare waterzuiveringstations zou nochtans eventueel kunnen overwogen worden enkel voor niet-voedingsgewassen en voedingsgewassen die niet bestemd zijn voor de productie van plantaardige producten voor de verse markt. Dit op voorwaarde dat rekening wordt gehouden met de nationale en regionale regelgeving terzake.

De vereiste over de kwaliteit van het irrigatiewater 4.4.1.) zou aangepast dienen te worden aan advies 28-2009 van het Wetenschappelijk Comité. Deze aanbeveling geldt ook voor vereiste 4.4.1. van module B over ruwvoerders.

Wat de kwaliteit van spoel-, was en/of transportwater van groenten en fruit betreft (vereiste 4.5.1.) zou de gids dienen te vermelden dat drinkbaar water gebruikt dient te worden wanneer gebruiksklare groenten en fruit een laatste maal worden gespoeld en proper water (in plaats

van niet-drinkbaar water) bij de voorgaande spoelbeurten. Er zou ook vermeld dienen te worden dat het transportwater voor appels en peren geregeld verversd dient te worden (toereikend(e) debiet of frequentie voor verversing van het water wordt idealiter bepaald op grond van een gevarenanalyse). De definities van drinkbaar water, niet-drinkbaar water en proper water aangepast dienen te worden aan deze vermeld zijn in advies 28-2009 van het Wetenschappelijk Comité. Voor proper water zou de gids de richtwaarden en maximumwaarden dienen te vermelden die gelden voor *Escherichia coli* en *Clostridium perfringens* die in de "Gids voor de verwerking van aardappelen, groente en fruit (G-014)" zijn vastgelegd. Daarnaast zou de algemene vereiste die het gebruik van afvalwater verbiedt duidelijker tot uiting dienen te komen.

De gids zou niet alleen aan de landbouwer dienen te vragen om de gezondheidstoestand van de teelten en de oogsten te bewaken (vereisten 5.6.1. en 5.6.2.), maar zou ook de toe te passen goede landbouwpraktijken dienen te vermelden waarmee moederkoren en fusariumaantastingen kunnen worden vermeden en bestreden. Bovendien dient nader aangegeven te worden hoe de landbouwer die bewaking dient te doen.

Bij vereiste 5.7.1. zou vermeld dienen te worden dat de landbouwer op het veld de goede landbouwpraktijken toepast waarmee het risico op productie van mycotoxinen kan worden vermeden en bestreden (in plaats van "neemt kennis van de beheersmaatregelen"). Echter, het Wetenschappelijk Comité gaat akkoord dat in sommige gevallen, onder andere voor erosie gevoelige bodems, er geen verplichting dient te zijn, na een teelt van korrelmaïs, tot ploegen vóór zaaien van tarwe bestemd voor menselijke consumptie (vereiste 5.7.2.).

Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat de gids het overzicht van de meldingslimieten voor microbiologische verontreinigingen en toxinen en voor chemische verontreinigingen in de primaire productie (punt 6.2.) beter zou dienen uit te werken/concretiseren. De geldende normen zouden per soort plantaardig product aangegeven dienen te worden. Voor de residuen van bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik dient rekening gehouden te worden met de meetonzekerheid en zou verwezen dienen te worden naar de databank van DG Sanco (EU) die beschikbaar is via de volgende website : http://ec.europa.eu/sanco_pesticides/public/index.cfm. Daarnaast dient vermeld te worden dat wanneer residuen van niet-toegelaten bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik worden aangetroffen, dit dient gemeld te worden. Voor de andere normen, zoals die voor nitraten, zware metalen of mycotoxinen, dienen de waarden aangegeven te worden die voor elk type plantaardig product nageleefd dienen te worden.

Op elke pagina van tabel 10 'Belangrijkste schadelijke quarantaine organismen waarvan melding aan het FAVV verplicht is per teelt', zou vermeld dienen te worden dat de lijst niet limitatief is en kan worden bijgewerkt.

Bijlage 4 'Beheersmaatregelen in het kader van mycotoxinen' zou zodanig herschreven dienen te worden dat de landbouwer ertoe wordt aangezet zoveel mogelijk preventiemaatregelen tegen mycotoxinen toe te passen. De gids mag zich er niet toe beperken een overzicht te vragen van de maatregelen die de landbouwer toepast of overweegt toe te passen.

In bijlage 5 'Snijden van pootgoed' zou vermeld dienen te worden dat men bij een zo laag mogelijke temperatuur dient te werken om te beletten dat de bacteriën zich vermeerderen. De gids zou een maximumtemperatuur dienen te vermelden die niet mag worden overschreden en die alleszins onder 12 °C zou dienen te liggen. De gids raadt aan een rugsproeier te gebruiken om de snijlijn onder druk te reinigen. Reinigen met een hogedrukreiniger is mogelijk, maar een rugsproeier zou alleen gebruikt mogen worden om een ontsmettingsmiddel toe te dienen. Er dient ook vermeld te worden dat snijschijven en messen roestvrij dienen te zijn, bijvoorbeeld vervaardigd uit inox.

4. Conclusies

De kwaliteit van de gids is verbeterd, maar sommige punten dienen nog beter uitgewerkt te worden, bijvoorbeeld de vereisten in verband met de directe verkoop aan consumenten, de goede landbouwpraktijken en de goede droogpraktijken om het aan de vorming van mycotoxinen verbonden risico te beheersen alsook de goede irrigatiepraktijken.

Daarnaast wenst het Wetenschappelijk Comité dat de gids het doorsnijden van pootgoed van aardappelen afraadt vanwege de grote risico's voor verspreiding van phytopathogene organismen, en de aanbeveling doet dat landbouwers die dat toch willen doen door het FAVV erkend dienen te zijn.

Voor het Wetenschappelijk Comité,
De Voorzitter,

Prof. Dr. Ir. André Huyghebaert

Brussel, 21/01/2010

Referenties

FAVV, 2005. Advies 45-2005 van 24 oktober 2005 van het Wetenschappelijk Comité. *Wetenschappelijke evaluatie van de "Sectorgids autocontrole voor de primaire plantaardige productie" (dossier Sci Com 2005/30).*

FAVV, 2006. Advies 15-2006 van 5 april 2006 van het Wetenschappelijk Comité. *Herevaluatie van de "Sectorgids autocontrole voor de primaire plantaardige productie" (dossier Sci Com 2006/04).*

FAVV, 2009. Advies 28-2009 van 9 oktober 2009 van het Wetenschappelijk Comité. *Kwaliteit van irrigatiewater in de primaire plantaardige productie en voedselveiligheid (eigen initiatief dossier Sci Com 2008/02).*

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden :

D. Berkvens, C. Bragard, E. Daeseleire, P. Delahaut, K. Dewettinck, J. Dewulf, L. De Zutter, K. Dierick, L. Herman, A. Huyghebaert, H. Imberechts, P. Lheureux, G. Maghuin-Rogister, L. Pussemier, C. Saegerman, B. Schiffers, E. Thiry, T. van den Berg, M. Uyttendaele, C. Van Peteghem, G. Vansant

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt het wetenschappelijk secretariaat en de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies. De werkgroep was samengesteld uit :

Leden van het Wetenschappelijk Comité
Externe experts

C. Bragard (verslaggever), B. Schiffers
J. Coosemans (KULeuven), D. Reheul
(UGent), J. Van Waes (ILVO)

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8 ;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen ;

Huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 27 maart 2006.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.